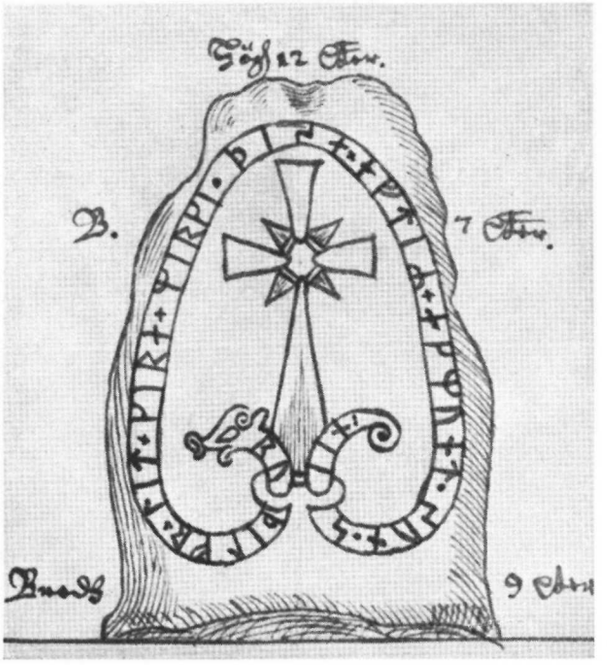

Fig. 67. U 656. Bjursta, Håtuna sn.
Efter teckning av Aschaneus.

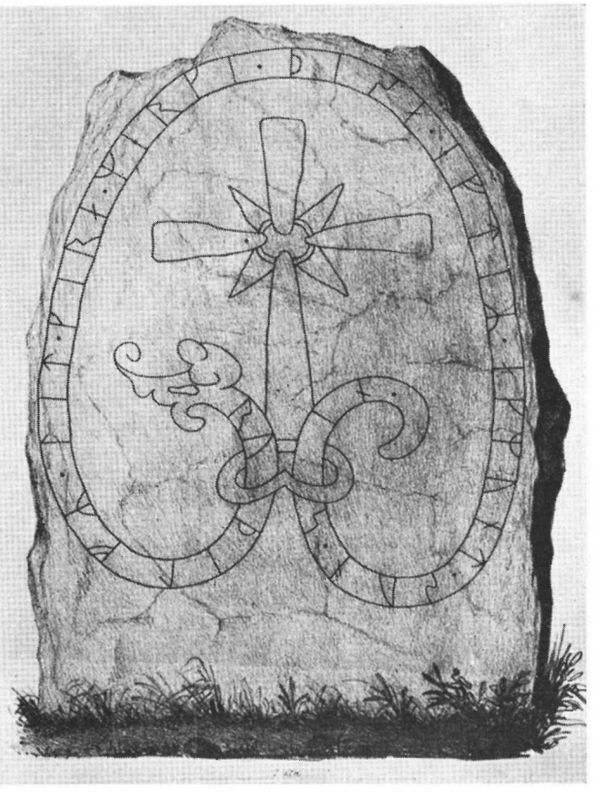

Fig. 68. U 656. Bjursta, Håtuna sn.
Efter D 8:o 77.

Hammarby, Håtuna sn.

Enligt en anteckning i *Ransakningarna* 1667—84 skulle vid Hammarby finnas en runsten: »Hammarby Runest. 1.» Någon runsten från denna plats finnes emellertid icke upptagen i Peringskiölds *Monumenta* eller i *Bautil*. Troligen är det alltså fråga om en uppgift, som vid närmare granskning visat sig vara oriktig. Dybeck har också förgäves sökt efter någon runsten vid Hammarby (Reseberättelse 1859, s. 2).

657. Kålsta, Håtuna sn. Nu vid Nyborg, Håtuna sn.

Pl. 28.

Litteratur: B 304, L 6, D 1:53. J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 179; N. R. Brocman, Sagan om Ingwar Widtfarne (1762), s. 172; UFT h. 1 (1871), s. 49, h. 5 (1875), s. 90.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 304); Dybeck a. a.

Runstenen står nu rest på gårdsplanen vid Nyborg, 10 m. N om huvudbyggnadens n. gavel med ristningsytan vänd åt ÖSÖ.

I *Ransakningarna* (1672) meddelas, att »Vthi Kålstadh ähro tuänne stoora Steenar, liggia på Syda om kull wedh Engzlede». Huruvida härmed kan avses U 657 är helt ovisst. Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Kålstad nidan wägen i Håtuna sochn» (B 304 och L 6: »Kålstad»). — Säkerligen är det denna runsten, som N. R. Brocman år 1760 fann vid Kålstad i Håtuna sn, »hwaräst på en gammal slät Begrafningsplats med åtskillige fyrkantige

Stengårdar, som ock sidste Pesttiden til 3 döde Personers Begrafningar blifwit nyttjad, en mycket förnötter Runsten war liggande. Runorna woro för mig oläsliga». — Dybeck meddelar (1860): »Denne sten låg ännu i medlet af 1700-talet 'på en gammal slät begrafningsplats' å Kårstads (sic!) egor, söder om byn. Kort derefter lärer han blifvit sönderslagen, förd till Nyborg och der lagd i grunden till en byggnad, hvilken sistlidet år refs, då förevarande del af honom påträffades ... Stenen kommer att resas å en höjd vid Nyborg.» I *UFT* h. 1 (1871) meddelas, att stenen »ligger vid sjöstranden nära Nyborg». Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna», och i beskrivningen till detta kartblad (1865) uppges, att en runsten finnes »VSV om Nyborg nära sjöstranden, liggande på kant». Den har sedermera (omkr. 1935) blivit flyttad fram till Nyborg och rest på sin nuvarande plats.

Ljusgrå gnejsgranit. Höjd 1,52 m., bredd 0,89 m. Stenen är skadad upptill och på v. sidan. Ristningen är svårt skadad, troligen på grund av jordsyra. Ytan är stark knottrig. Bäst bevarad är den på h. sidan. Mitt på stenen är ett kors, som är mycket svagt och endast kan spåras vid god sidobelysning.

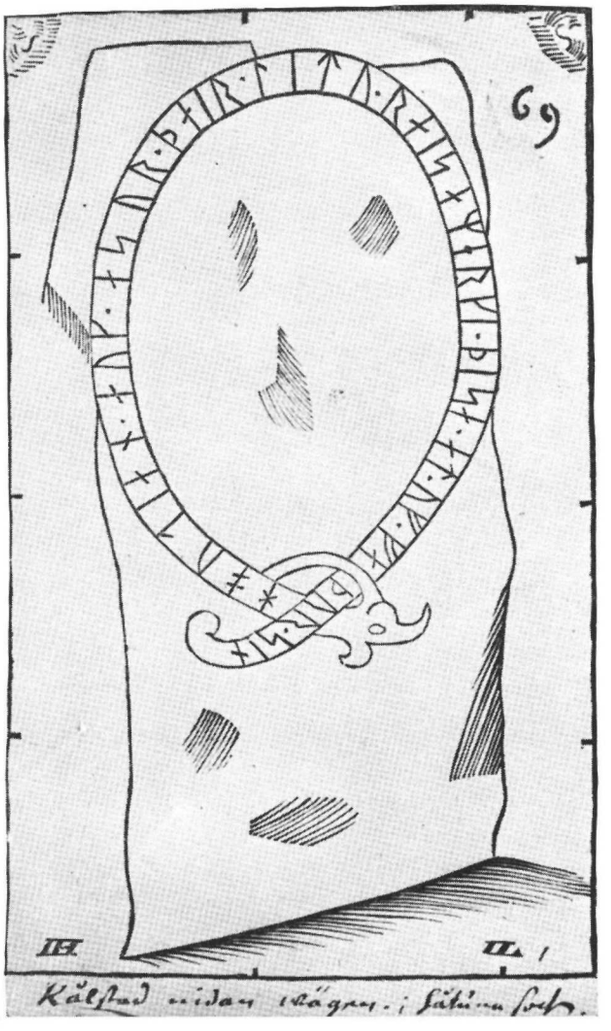

Fig. 69. U 657. Kålsta, Håtuna sn. Efter B 304.

Inskrift (med det inom [ ] supplerat efter B 304):

h[outi]an [· auk · asur · þair · litu ·] raisa · merki · þisa · at [·] ul[f] · faþur · sin ·

houtian *ok Assurr þæiʀ letu ræisa mærki þessa at Ulf, faður sinn.*

»**houtian** och Assur de läto resa dessa märken efter Ulv, sin fader.»

Till läsningen: Intet sk framför 1 **h**. Denna runa är svag men dock säker. Även r. 2 är svag; den har möjligen varit **o**, men nedre bst har i så fall varit avsevärt svagare än den övre, som är tydlig. Yttre delen av runslingan är svårt skadad på de tre följande runornas plats. Av r. 3 finns endast en hst i behåll; möjligen har runan varit **u** eller **r**, men inga säkra spår kunna upptäckas av en bst. Av r. 4 återstår endast nedre hälften av en hst. R. 5 har sannolikt varit **i** (eller **l**, **t**); intet spår av bst. 6—7 **an** svagt, men säkert (särskilt 7 **n**). Av 23 **r** finns endast bst:s nedersta stapel. 29 **e** är tydligt stunget. 34 **i** är icke stunget. Efter 38 **t** har en skiva flagrat av med större delen av två runor 39 **u** och 41 **f**. 40 **l** står innanför slingan; runan är tydlig. Runan har blivit överhoppad av ristaren, och sedan han upptäckt detta, har han tillfogat den nedanför inskriftsraden, mellan 39 **u** och 41 **f**.

Hadorph och Leitz (B 304): 4 **t** har bst endast på v. sidan av hst. 29 **e**. Intet sk efter 36 **a** och 49 **n**. 40 **l** saknas. — Dybeck: 1—7 **houtian**. R. 8—23 saknas; stenen har samma skador som nu. 29 **e**. 40 **l** saknas. »Skada att det icke vanliga namnet **uf** är förderfvadt.»

Namnet på den döde är visserligen numera skadat, men det är uppenbart, att det har varit det vanliga namnet Ulv, *Ulfʀ*. Mera att beklaga måste det sägas vara, att det första namnet är fördärvat. *Bautils* **houtian** är en underlig form, som icke kan med säkerhet tolkas. Måhända var stället redan på 1600-talet lika skadat och svårläst som nu. Möjligen har första namnet varit *Halfdan*.

Om uttrycket »läto resa dessa märken» se ovan U 655.

658. Nibble, Håtuna sn. Nu vid Håtuna kyrka.

Pl. 27.

Litteratur: B 307, L 5. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 179; UFT h. 1 (1871), s. 49, h. 5 (1875), s. 90; R. Alm, Fornminnesinventering för Håtuna socken 1923 (ATA); Skrivelse från J. H. Söderlund 6/4 1927 (ATA); Stockholmstidningen 7/4 1927; Handlingar i ATA 1928, 1932, 1933.

Äldre avbildning: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 307).

I *Ransakningarna* meddelas, att det finnes »Een Runsteen på Öfwernibele Tompten, medh bokstafwer på skrefwen». Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Qwarnible i Håtuna sochn», men *Qwar* har understrukits och rättats till *Öfwer*; sålunda: »Öfwernible i Håtuna sochn.» Rättelsen har emellertid missförstått i *Bautil*, och träsnittet B 307 har därför fått överskriften »Öfra Qvarnible» (likaså L 5). Kvarnnibble och Nibble (eller Övernibble) äro emellertid två olika bebyggelser, belägna på avsevärt avstånd från varandra, Kvarnnibble i södra delen av socknen, Nibble i norra delen. Stenen, som redan på 1600-talet var fragmentarisk, finnes icke upptagen hos Dybeck och var sålunda på hans tid förkommen.

År 1927 anmäldes till Riksantikvarien, att fyra fragment av en runsten några år tidigare blivit funna i en spiselgrund i den nedrivna byn Övernibble, numera lagd under Nyborg. Ännu ett stycke påträffades något senare. Fragmenten lades på en gravkulle i gravfältet Ö om Kålsta men flyttades år 1928 till Håtuna kyrkogård, N om kyrkan, där de tills vidare skulle förvaras i avvaktan på att ytterligare fragment skulle komma i dagen.